

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologiæ Sacramentalis Scholasticæ Et Moralis Pars ...

Ad Mentem Doctoris Subtilis Ioannis Duns Scoti D. Augustino conformen

In Qua Tractatur De Contractu Et Sacramento Matrimonii

Bosco, Jean a

Lovanii, 1678

Concl. IX. Tribuit jus dissolvendi sponsalia transmigratio sponsi in terras longinquas. Item peregrinatio absque spe celeris reditus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73432](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73432)

ideò fornicatio in viro non est contra regulam desponsationis; proinde licet majori jure sponsus, cur non etiam sponsa, jure tamen minori, possit resiliere? Præsertim, cum per illam fornicationem, non minus sponsus reddatur suspectus de impostero non servanda fide, etiam Matrimonio jam contracto, quàm sponsa.

Diluitur. Respondeo: indè tantum sequitur, quòd propter hanc causam nequeat sponsus resiliere, quia quoad ipsam fit compensatio; interim poterit resiliere propter turpitudinem fornicationis, quæ major est in sponsa, quàm in sponso, ut patet, quando fornicatio præcessit sponsalia; & ideò non admittit compensationem post sponsalia, sicuti non admittit eam ante sponsalia, ut supra dictum fuit.

128. Diversitas quoad hoc inter Matrimonium & sponsalia. Ex quo patet diversitas inter Matrimonium, & sponsalia; nam Matrimonium nequit dissolvi quoad thorum propter fornicationem præcedentem, sive viri, sive mulieris, tamen fornicatio mulieris fit turpior; possunt autem dissolvi sponsalia propter fornicationem mulieris præcedentem, estò non propter fornicationem viri. Ergo ex eo, quòd Matrimonium non possit solvi quoad thorum propter adulterium mulieris, quàmvis turpius, quando & vir adulter est, non bene inferitur; ergo etiam sponsalia non possunt solvi à sponso propter fornicationem sponsæ subsequenter, quando & ipse sponsus fornicatus fuit.

129. An qua fornicationis carnalis, eadem sit ratio fornicationis spiritualis. De cætero si à me queritur; an quæ fornicationis carnalis, eadem sit ratio fornicationis spiritualis, putà peccati hæresis vel infidelitatis seu idololatriæ? Respondeo citius: illud peccatum sufficit ad dissolvendum Matrimonium quoad thorum & habitationem, ut proprio loco videbimus; ergo similiter ad dissolvenda sponsalia; arg. cap. *Quemadmodum*, de Jurejurando, supra allegati. Atque hic fit finis hujus Conclusionis.

Sequitur Conclus. 9. in qua tractatur de duabus aliis causis dissolvendi sponsalia; scilicet, transmigratio sponsi in terras longinquas, & peregrinatione absque spe celeris reditus.

CONCLUSIO IX.

Tribuit jus dissolvendi sponsalia transmigratio sponsi in terras longinquas. Item peregrinatio absque spe celeris reditus.

Per transmigrationem hic intelligo translationem domicilii, sive recessum animo non redeundi; per peregrinationem autem recessum cum animo redeundi. Hoc præsuppositum.

Prima pars Conclus. habetur expressè decisa cap. *De illis*, 5. de Sponsal. sequentis tenoris: *De illis autem, qui præstito juramento promittunt se aliquas mulieres ducturos, & postea eis incognitis dimitunt terram, se ad partes alias transferentes: hoc tibi volumus innoscere, quòd liberum erit mulieribus ipsis (si non est amplius in factu processum) ad alia se vota transferre: recepta tamen de perjurio penitentia, si per eas steterit, quò minus fuerit Matrimonium consummatum.* Ita scribit Alex. 3. Panormitano Archiepiscopo.

Ubi primò notanda illa verba: *Eis incognitis*; ergo loquitur Pontifex de illis tantum, qui dimitunt terram invitatis sponsis; dum ergo id faciunt de consensu sponstarum, indubiè tenentur sponsæ eos sequi, & unà cum eis dimittere terram, atque ad partes alias se transferre. Res clara est, nec indiget alià probatione, quàm illa Reg. Juris 2.1. de Reg. Juris in 6. *Quod semel placuit, amplius displicere non potest.* Hæc quippe regula mutationem voluntatis detestatur; non possunt autem non sequi, nisi mutent voluntatem; hoc ipso enim quòd consenserunt, censentur voluisse sequi, cum Matrimonium, quòd promiserunt, exigit illam sequelam. Pro quo

Nota 2. illa verba: *Dimitunt terram, se ad partes alias transferentes.* Porò simpliciter dimittit terram, & ad alias partes se transfert, qui dimittit domicilium, seu recedit animo non redeundi. Nam dimittere, & transferre, hic accipiuntur cum effectu. Nec enim qui de aliquo loco animi recreandi gratià, vel alicujus negotii causà, aliò se transfert, dicitur terram dimittere; arg. leg. *Clam possidere*. 6. §. *Qui ad Nundinas*, ff. de Acquir. vel amit. possess. ibi: *Retinet ergo possessionem is, qui ad mundinas abiit.* Quemadmodum neque scholaris studiorum causà verè dicitur domicilium mutare, arg. leg. 2. Cod. de Incolis, in principio: *Nec ipse, qui studiorum causà aliquo loco morantur, domicilium ibi habere creduntur, nisi 10. annis transfactis, eo loco sedes sibi consueverint.*

Igitur discessus, qui fieret animo rede-
vendi, negotii gerendi causa, vel ob stu-
dium, vel ob aegritudinem aut mortem
parentum, per se loquendo, ex vi illius
juris non foret causa sufficiens dissolvendi
sponsalia. Et ideo Gloss. verb. *Transfrentes*,
vocat eos, de quibus loquitur illud jus,
vagabundos, dicens: *Unde non tenetur sequi
ipsum vagabundum*. Vagabundus autem di-
citur, qui nuptiam habet fixam sedem seu
domicilium.

Nota 3. hæc verba: *Si non est amplius in
facto processum*, id est, si non fuerit secu-
tus consensus de presenti, aut copula post
sponsalia; quia hæc copula olim erat sig-
num consensus de presenti, sive contracti
Matrimonii, quo casu certum est, non pos-
se mulierem, tamen vir dimiserit terram,
ad alia vota se transferre, ut bene advertit
Gloss. ibi verb. *Liberum*, dicens: *Hoc intel-
lige de sponsa de futuro, de qua hic loquitur, se-
cus in sponsa de presenti*.

Nota 4. hoc jure comprehendi mulieres,
quæ fuerunt in mora contrahendi Matri-
monium promissum, ut patet ex illis ver-
bis: *Recepta tamen de perjurio penitentia, se-
per eas steterit quò minus Matrimonium fuerit
consummatum*. Ubi Gloss. verb. *Si per eas
steterit*: *Unde, inquit, in culpa fuerunt, qua-
re imponitur eis penitentia. Sed si per eas ste-
rit, quare dat Ecclesia licentiam contrahendi?*
Respondeo; ne deterius inde contingat, scilicet
periculum fornicationis. Hæc pro intelligentia
dicti cap. *De illis*.

Sed quæ ejus ratio? Cur putas Pontifex
voluit, ut per illam transmigrationem dis-
solvantur sponsalia? Respondeo; quia
tales sponsi consentent renuntiare juri suo, &
æquum non est, ut mulieres seu sponsæ con-
tra suam voluntatem teneantur eos sequi, aut
incertum expectare eorum reditum, cum
animo non redeundi discesserint, ut suppo-
no ex jam dictis; expectare, inquam, cum
periculo tum amittendi commodas nuptias,
tum etiam sæpè incontinentiæ. Quæ etiam
ratio locum habet, tamen discessissent cum
solo animo longo tempore se absentandi;
quam utique diuturnitatem temporis ad min-
dus significant illa verba: *Dimittunt terram,
se ad partes alias transfrentes*, ut videre est
apud Sanchez disput. 54. numero duodecimo.
Atque hæc est communis sententia
Theologorum.

Cui tamen ob stare videtur jus civile,
quod requirit certum terminum absentia,
ut sponsa, propter absentiam sponsi, possit
se ad alia vota transferre. Sic quippe scrip-
tum habemus l. 2. Cod. de Sponsal. *Si is, qui
puellam suis nuptiis pactus est, intra biennium
exequi nuptias, in eadem Provincia degens,
superfederit, ejusque spatii sine decurso, in al-*

terius postea conjunctionem puella de venerit,
nihil fraudis ei sit, quæ nuptias maturando
votis suis diutius eludi non passa est. Ubi re-
quirit jus civile biennium expectationis in
eadem Provincia, ut puella sine fraude possit
fit nuptias maturare cum alio sponso.

Sed & triennium peregrinationis extra
Provinciam requiritur l. 2. Cod. de Repu-
licis, quæ sic sonat: *Liberum est filie tuæ,
si sponsum suum post tres peregrinationis annos
expectandum sibi ultra non putet, omnia spe
hujus conjunctionis, Matrimonium facere, ne
opportunitatem tempus nubendi amittat, cuius postea
nuntium remittere, etiamsi presente illo consi-
lium mutare voluisset*.

Immo de quadriennio loquitur l. 17. ff. de
Sponsal. *Sæpè justæ ac necessariae causæ non
solum annum vel biennium, sed etiam trien-
nium, & quadriennium, & ulterius trahunt
sponsalia, veluti valetudo sponsi, sponsero, vel
mores parentum, aut capitalia crimina, aut lon-
giores peregrinationes, quæ ex necessitate sunt*.

Sed nunquid hæc jura correctæ sunt per
jus Canonicum, supra allegatum, quod sta-
tim post discessum sponsi, nullâ morâ inter-
positâ, concedit sponsæ licentiam alteri nu-
bendi? Sanchez disput. 54. numero sexto,
putat esse correctum: ideoque sponso in-
longinquam se regionem transfrente, non
obtentâ sponsæ licentiâ, liberum esse huic
relictæ alii nubere.

Probatur, inquit, quia tam longè re-
cedens videtur cedere jure sponsalium. *Probatur
cedens videtur cedere jure sponsalium. pars affir-
Secundò; quia cap. De illis, de Spons. di-
citur, licitum esse & posse relictam aliud li-
berè contrahere Matrimonium, si autem
triennium, aut sponsi licentiam expectare
deberet, jam non posset liberè, arg. Gloss.
Clem. Dudum, de Sepult. verb. *Liberè*,
ubi dicit: *Liberè denotat, quòd non est neces-
se licentiam Sacerdotis parochialis haberi*.*

Assignat autem Sanchez rationem diver-
sitatis inter jus Canonicum, & civile; quia
hoc, solum bonum publicum considerat,
nec ad peccatum attendit, ut notatur Reg.
2. *Professor male fidei ullo tempore non præscri-
bit*, de Reg. Juris in 6. Illud autem, pecca-
tum considerat; quare cum ob sponsi ab-
sentiam imminet fornicationis periculum
sponsæ, concedit illi posse liberè contrahe-
re. Ita Sanchez, citatis pro ea opinione mul-
tis Jurisperitis & Theologis.

Neque ullum est fundamentum, ut notat
idem Auctor num. 9. distinguendi inter fo-
rum conscientia, & forum externum: ut in
illo standum foret juri Canonico, in hoc au-
tem juri civili: nam, inquit ille, aut jus ci-
vile corrigitur per Canonicum, aut non; si
corrigitur, in utroque foro standum est juri
Canonico, cum sit materia spiritualis; si non
corrigitur, sed dum jus Canonicum dispo-
nit,

nit, posse liberè contrahere, intelligitur, expe-
cto tempore legali, in utroque foro hoc
tempus servandum est. Hæc ille.

139.
Est probabi-
le jus civile
hic non esse
correctum
per Canonice-
um, ex Sanchi-
z.

Ubi insinuat oppositam sententiam; sci-
licet jus civile non esse correctum per præfa-
tum jus Canonicum, ut potè solum decernens,
licitum esse dissolvere sponsalia ob diutur-
nam absentiam sponsi; interim relinquens
dispositioni juris civilis quanti temporis
absentia requiratur. Quam sententiam San-
chez supra num. 5. allegatis pro ea aliquibus
Auctoribus Juris peritis & Theologis, vocat
factis probabilem; eamque tradit Gloss. cap.
De illis, verb. *Liberum erit*, dicens: *Post tres
annos secundum leges, Cod. de Repudiis l. 2.*

ob. 3. r. 1.

L. 32. C. de
Appel.

Et ratio videtur esse; quia correctio le-
gum vitanda est quantum commodè fieri po-
test, leg. *Præcipimus*, 32. Cod. de Appellat.
§. ult. *Quidquid autem hac lege specialiter non
videtur expressum, id veterum legum constitu-
tionumque regulis omnes relictum intelligant.*
Cum ergo jure Canonico nihil constitutum
sit aut expressum de tempore absentiae, vide-
tur hoc relictum fuisse constitutionibus juris
civilis, arg. cap. 1. de Novi operis nuntiatio-
ne, ibi: *Quia vero sicut leges non designantur
sacros Canones imitari, ita & sacrorum statuta
Canonum, Principum Constitutionibus adju-
vantur.*

C. 1. de No-
vi op.
nunt.

Ad primam autem probationem alterius
sententiae dici posset; sponsum nolle cedere
jure suo, nisi intendat se absentare ultra tem-
pus, à lege civili constitutum; quia firmiter
sibi persuadet, ante illud tempus sponsam
non posse ad alia vota transire.

140.
Huc senten-
tia adhaeret
Pontius.

Huc posteriori sententiae adheret Pon-
tius lib. 12. c. 15. num. 4. Ego, inquit, exi-
stimo, in primis, jus Canonicum non corri-
gere in hac parte jus civile, cum loquantur
in diversa facti specie, & absentia sponsi.
Quare casus iste, de quo agimus (scilicet,
quando sponsus absens est, sive ex causa vo-
luntaria, sive necessaria, non mutato domi-
cilio) non est decisus per jus Canonicum, cum
tantum agat de discessu sponsi, relicta sponsa,
& mutato domicilio.

Canisius.

Deinde dico; neque in hac re standum esse
dispositioni juris civilis, ut dicebat Canisius
(in c. *De illis*) & Alii. Inducor hæc ratione:
quia jure civili dissolvuntur sponsalia vel
unius tantum dissensu, ut dixi supra cap. 9.
& ideo non mirum si dissolvantur in absen-
tia. Undè merito dixit Imperator in dict.
leg. 2. Cod. de Repud. *Liberum est filiae tuae
& c. cum posses nuntium remittere, etiamsi præ-
sente illo consilium mutare voluisset.*

141.
Existimat
negotium
hoc relin-
quendum

Quod si dicas: quare ergo biennio expe-
ctabatur praesens, triennio absens, si ex unius
dissensu dissolvebantur? Causa quidem est;
quia dabatur actio ex sponso ad repetendas
arrhas, & donationem propter nuptias, ut

credo me dixisse supra cap. 1. si culpa ali-
cujus dissolvebantur, vel uno tantum volen-
te. Quare dico; negotium istud relinquen-
dum tunc arbitrio Judicis, qui judicabit, an
admoneri vel requiri sponsum absentem ex-
pediat, & tempus expectandi definit, ut mo-
net tandem Canisius cum Covarruvias &
Aliis eo loco. Atque idem dicendum quàm-
vis sponsalia juramento fuerint confirmata.
Hucusque Pontius; non aded male.

Canisius
Covar.

Eum ex parte sequitur Dicastillo disp. 1.
n. 540. qui cum ipso existimat in dict. cap.
De illis, tantum agi de discessu in terras re-
motas, deserendo terram & domicilium. Et
secundum hunc intellectum, secunda pars
Conclus. nostræ nullatenus probatur ex illo
textu; secus si per dimissionem terræ, &
translationem ad alias partes, intelligatur
diuturna aliqua absentia, sive animo redeun-
di, sive absque tali animo, ut intelligit eum
Sanchez supra n. 12.

Sanchi.

Atque ut ex illo textu non probaretur;
sufficit ratio naturalis, quæ dicit, sponsam
non voluisse se obligare usque ad tantam mo-
ram. Quanta autem debeat esse illa mora,
relinquitur prudenti judicio, quando aliunde
nullus terminus est praefixus, sive ad fini-
endam obligationem, sive ad sollicitandam
impletionem, de quo egimus supra Conclus. 2.

142.
Prohæc
par. 2.
concl.
110.

Certum est, si nulla sit spes reditus intra
terminum, praefixum ad finiendam obliga-
tionem, sponsam statim esse liberam; maxi-
mè si peregrinatur sponsus absque justa cau-
sa; nam hoc ipso quò talem peregrinatio-
nem suscipit, censetur juri suo renuntiare, &
fidem datam non servare, exponendo se ma-
nifesto periculo absentiae ultra terminum,
praefixum ad finiendam obligationem. Idem-
que dicendum videtur, quando terminus so-
lum praefixus est ad sollicitandam imple-
tionem obligationis; quàmvis enim tunc cum
tempore non expiret obligatio, equidem fieri
potest, ut sponsus ita notabiliter moretur
ultra illum terminum, idque sine aliqua cau-
sa, ut prudentis judicio censetur juri suo
renuntiasse, & fregisse fidem datam. Immo
tamen si nullus terminus praefixus foret; quip-
pe non censetur sponsa se voluisse obligare
ad tantam moram; ut statim dixi.

143.
vaco
negotium
sponsi
sponsæ

L. 11.
Iudic.
videtur

Sanchi.

144.
Concl.

Itaque per celerem reditum, de quo lo-
quitur 2. pars Conclus. intellige reditum in-
tra illud tempus, ad quod expectandum cen-
setur sponsa se voluisse obligare. Quæris
quantum sit illud tempus? Dicastillo supra
n. 543. putat esse biennium, seu triennium,
juxta dispositionem juris civilis, si tamen sit
spes, quòd intra talem terminum sit reditu-
rus. Nam quoties, inquit, nulla affulget
spes redeundi intra terminum, lege præscri-
ptum, frustra talis terminus expectabitur; ac
proinde ab initio manebit libera. Ita hic
Auctor. Et

145.
Quæ-
ritur
per
reditum
Dicasti.

Et

Et n. 544. sic ait: Illud autem hoc loco advertendum est, five prædicta dispositio juris civilis expectandi biennium pro absentia intra provinciam, & triennium pro discessu extra illam, correctæ sit jure Canonico, five non; nihilominus non habere locum in sponsalibus baptizatorum, quorum contractus sponsalitus habet pro materia & objecto contractum Matrimonii, elevatum ad dignitatem Sacramenti: est enim, si non omnino certum, saltem probabilissimum, leges civiles in iis, quæ pertinent ad Matrimonium, elevatum ad esse Sacramenti, non habere locum, sed omnia esse regulanda per jus Canonicum & Ecclesiasticam dispositionem, quod est certum, quando oppositum in jure Canonico statuitur. Hæc ille.

Verum enimverò cum jus Canonicum hic nihil disposuerit circa moram temporis, quo sponsa debeat sponsum expectare, quando is peregrinatur cum animo redeundi, ut docet Dicast. cur non dicimus, prædictam dispositionem juris civilis etiam habere locum in sponsalibus baptizatorum? Quippe, ut supra vidimus ex c. 1. de Novi oper. nunc. Sacrorum statuta Canonum, Principum constitutionibus adjunguntur.

Ceterum, quæ hæcenus dicta sunt de transmigratione & peregrinatione sponsi, etiam intelligenda veniunt de transmigratione & peregrinatione sponsæ, quamvis jura præallegata nihil de ea expresse disponant, eò quòd rarius sponsæ transmigrant aut peregrinentur. Interim quia sunt correlativa, ideò dispositum in uno, censetur in alio disponi; arg. leg. fin. Cod. de Indict. Viduit. in principio: *Legem Juliam Miscellam quemadmodum in feminis sustulimus, ita & in masculis esse sublatam, pertinere quidem ad sensum nostræ legis, quam super hoc promulgavimus, non est incertum.* Quod intellige, dum in utroque correlativo eadem ratio subest, ut contingit hic. Ita Sanchez supra n. 1. cum Aliis, quos citat.

Itaque sicut sponsa non tenetur sequi sponsum, mutando domicilium suum, in tantum, ut si sciret, sponsum post contractum Matrimonium velle mutare domicilium, possit ea sola de causa solvere sponsalia, & nolle contrahere Matrimonium, quia est notabilis mutatio superveniens; & sicut non tenetur nimis longo tempore expectare reditum sponsi peregrinantis; sic itidem eadem ratione sponsus non tenetur sequi sponsam, neque longo tempore expectare reditum sponsæ peregrinantis; sed potest ad alia vota se transferre, quamvis etiam ipse in mora fuisset; neque enim minus incommodum sequitur sponso ex transmigratione aut peregrinatione sponsæ, quam sponsæ ex transmigratione aut peregrinatione sponsi; ergo dispositum

in uno casu propter illud incommodum, etiam debet censeretur dispositum in alio casu; quippe absonum apparet, quòd sponsus habeat majorem obligationem, cæteris paribus, quam sponsa.

Hinc etiam uterque potest resilire propter supervenientem notabilem deformitatem, aut infamiam, morbum incurabilem, paupertatem & similia, de quibus instituitur

CONCLUSIO X.

Tam sponsus, quam sponsa, potest resilire propter supervenientem notabilem deformitatem corporis, morbum incurabilem aut contagiosum, notabile detrimentum famæ, aut bonorum temporalium.

Notabilis deformitas corporis merito censetur, amissio oculorum, vel nasi, aut similis membri; morbus incurabilis aut contagiosus, paralytis, lepra, epilepsia, morbus gallicus & similes; arg. cap. fin. de Conjugio lepr. ibi: *Quia postulasti, utrum si post sponsalia de futuro, inter legitimas personas contracta, antequam a viro mulier traducatur, aliter eorum lepræ morbum incurrat, alius ad consummandam copulam maritalem compelli debeat: Respondemus, quòd ad eam accipiendam cogi non debet, cum nondum inter eos Matrimonium fuerit consummatum.* Ubi Gloss. verb. *Cogi non debet: Sic ergo patet, quòd lepra superveniens solvit sponsalia de futuro, & eadem ratione quælibet alia enormis deformitas, ut supra de Jurejurando, Quemadmodum.* Hæc Gloss.

Subscribo verba cap. *Quemadmodum. C. 25. de Jurejur.* *Quòd si post hujusmodi juramentum mulier fuerit non solum leprosa, sed etiam paralytica, vel oculos vel nasum amitteret, seu quidpiam ei turpius eveniret, nunquid vir teneretur eam ducere in uxorem? Profectò ductam non posset dimittere. Sed nunquid non ductam admittere teneretur? quamvis interdum contractum non dirimat, quòd impedit contrahendum.*

Ubi Gloss. verb. *Oculos vel nasum: Sic, inquit, patet quòd juramentum quandoque potest servari sine interitu salutis æternæ, & tamen non tenetur illud servare. Sed hoc ideo est, quia honestas intelligitur in hoc juramento, ut si res in eodem statu permanet, id enim tacite agitur.* Itaque ratio illius juris est; quia res non permanet in eodem statu.

Deinde verb. *Teneretur 1.* sic ait: *Quasi dicat, non, quòd verum est in sponsa de futuro, infra de Conjug. leprof. c. ult. sponsam verò de præ-*

146. *Qua sit hic notabilis deformitas corporis. Item morbus incurabilis aut contagiosus. C. fin. de Conjug. leprof.*

147. *Probatur Conclus.*

